

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Politická korupce

Jan Chudý

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

Politická korupce

Jan Chudý

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Naxera

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

Na tomto místě bych velice rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Vladimíru Naxerovi za jeho odbornou pomoc, vstřícný přístup, rady a čas, který mi při psaní této práce věnoval.

Úvod	7
1. Korupce a politická korupce	11
2. Korupce v postkomunistickém regionu	15
3. Typologie korupce.....	19
3.1 Modely korupce	20
3.2 Druhy korupce	22
3.2.1 Velká korupce	22
3.2.2 Malá korupce	24
3.2.3 State capture	27
3.3 Formy korupce.....	29
4. Vnímání korupce a její měřitelnost.....	32
5. Role médií.....	34
6. Lobbying	36
7. Protikorupční opatření.....	40
Závěrem.....	46
Resumé	50
Seznam použité literatury a pramenů	51
Příloha	56

Úvod

Jak všichni dobře víme, korupce představuje jeden z aktuálních problémů, který prostupuje prakticky všechny úrovně naší společnosti. Korupci můžeme dnes považovat za fenomén, ovlivňující nejen politiku, politické strany, ale i politický systém jako takový. Zasahuje celkově do veřejného sektoru a je součástí nejen politické sféry, ale prostupuje i do oblasti ekonomické, kulturní a dokonce i té sportovní. Dnes a denně můžeme sledovat nejrůznější kauzy, které se týkají korupce či praktik s korupcí spojených. Politické strany se doslova předhánějí v proklamování boje s korupcí ve svých volebních programech a média se snaží ulovit a zprostředkovat co možná největší senzaci.

Tento u nás donedávna opomíjený jev, nebyl v popředí zájmu ještě v 90. letech minulého století. Opomíjení a nezájem tuto problematiku řešit a korupci potírat, umožnilo její obrovské a nekontrolovatelné bujení. Můžeme tedy hovořit o závažném společenském problému, který se v určitých podobách a s jistými specifiky vyskytuje takřka ve všech státech světa. Nyní se však dostává korupce do popředí zájmu a je stále více a více zmiňována v nejrůznějších médiích (Petrovský: 2007). Bohužel se jedná o jeden z nejméně prokazatelných a postihnutečných trestných činů. Je velice nesnadné prokázat vinu a s naprostou přesností určit všechny viníky korupčního jednání. Je třeba také zmínit, že je velmi nesnadné určit, do jaké míry jsou jednotlivé státy korupcí zasaženy, jelikož se jedná o takový fenomén, který je velice těžce měřitelný.

Před tím, než začnu podrobněji hovořit o korupci samotné, je třeba nastínit určitou strukturu této práce a směr, kterým se v této bakalářské práci hodlám ubírat. V první části této práce se zaměřím na vymezení korupce jako takové a hodlám přiblížit několik pohledů na tento jev, který se objevuje prakticky v každé společnosti. Posléze se důkladněji zaměřím na korupci bývalých komunistických republik. Právě v tomto regionu byly vhodné

podmínky pro ono nekontrolovatelné bujení korupčního klimatu a korupce samotné.

V další části přijde na řadu typologie korupce, kde uvedu její dělení, několik definic, které nám různí autoři přinášejí, a pro úplnou představu dokreslím tuto teoretickou část práce konkrétními případy, které byly mediálně zveřejněny. Nedílnou součástí politické korupce je úplatkářství a v poslední době je s ní také spojován lobbying. Proto se hodlám zaměřit i na tyto potencionální součásti korupce a zmíním i několik základních modelů korupce. Veškeré příklady, které se budou týkat politické korupce, úplatkářství či netransparentního lobbyingu, budu vybírat z prostředí postkomunistického regionu. Hodlám zde také uvést vnímání politické korupce a její měřitelnost, které jak všichni víme, není snadnou záležitostí a dá se říci, že z určitého hlediska také značně neobjektivní.

Dále bych se rád v této práci zaměřil i na protikorupční opatření a přijaté zákony, a to zejména v České republice. Díky těmto opatřením by mělo docházet k eliminování jak politické korupce, tak korupce v běžném životě. Pokud se tomu tak neděje, dochází k rozvoji korupčních sítí a korupčního klimatu, což může vést k totálnímu rozkladu státní struktury.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat politickou korupci jako takovou a především nabídnout pohled na to, jaké byly důvody a příčiny jejího růstu v postkomunistickém regionu. Pokusím se zdůvodnit, proč právě tento region byl tak příhodným místem pro její nekontrolovatelné bujení.

Pakliže tedy mluvíme o korupci, je třeba si říci, co to vlastně korupce je. Samotný termín „korupce“ je latinského původu a vychází ze slovního základu *rumpere*¹ a latinského výrazu *corruptus*, jenž je následkem nekalého jednání. Chápání korupce je velmi široké a ve své podstatě zahrnuje veškeré morálně neospravedlnitelné přijímání, dosahování nebo nekorektním způsobem nabízené získání duševních, hmotných a nehmotných zisků či výhod. V obecném slova smyslu lze korupcí nebo korupčním jednáním označit působení na určitou osobu různými prostředky, jako je fyzické násilí

¹ tj. zlomit, rozlomit, přetřhnout

nebo vydírání. Avšak nejčastějším prostředkem a nástrojem k ovlivňování osoby jsou samozřejmě peníze, anebo hmotné a mocenské výhody (Chmelík a kol.: 2003). Tato skutečnost je dána řadou faktorů, mezi jinými i charakterem dnešní doby a jejím deformovaným žebříčkem hodnot a zájmů.

Dnes se politická korupce vyskytuje v každém politickém systému, mnoho jejích podob je stejných po celém světě, a přesto má velice výrazný profil v postkomunistických státech, kde měla ideální podmínky pro nekontrolovatelný růst (Karklins: 2002). Můžeme se s ní setkat jak v režimech autoritativních, tak i v pluralitních demokratických. Vztah ke korupci je v současnosti jedním z velice důležitých definičních znaků politické kultury, především v transformujících se společnostech. Snad každá politická strana, mluvíme-li o demokratickém systému, pravidelně zařazuje do svých volebních programů boj proti korupci. Tohoto nástroje také hojně využívají i státostrany. Je však otázkou, zda se jedná pouze o krok, který straně výrazněji pomůže ve volební soutěži, či o opravdový zájem korupci odhalovat, bojovat proti ní a potírat ji. O těchto krocích lze jen spekulovat a samotné výsledky jsou závislé na důvěryhodnosti jednotlivých politických stran. Korupční skandály mohou stranu jak citelně oslabit, tak i posílit, pokud mluvíme zaměření strany proti „*zkorumpovanému establishmentu*“. Tento postoj může výrazně ovlivnit postavení jakékoliv politické strany, pokud jej kladně přijme voličstvo (Mareš: 2006).

Pokud tedy hovoříme o politické korupci, je třeba si položit otázku, proč ke korupci dochází v takové míře a právě v postkomunistickém regionu? Je korupce dědictvím komunismu nebo jeho pád umožnil tento rozkvět? Zejména na tyto otázky se hodlám soustředit v této práci. Jelikož jsem pro svou práci zvolil korupci v postkomunistickém regionu, kde korupce po rozpadu Sovětského svazu měla vynikající podmínky pro nekontrolovatelný růst, uvedu několik pohledů na důvody tohoto růstu a celou práci dokreslím konkrétními případy korupčního jednání právě v tomto regionu.

Musím zde také zmínit, že k této problematice ještě více přispívají lobbistické skupiny, jejichž jednání jsou často neprůhledná a jejich skutečné zájmy zůstávají většinou společnosti, protikorupčním organizacím a úřadům důkladně skryty. Lze jen stěží určit, kde končí lobbying a kde již začíná ovlivňování politických představitelů pomocí vydírání a uplácení (Morlok: 2006). V dalších kapitolách se tedy zaměřím podrobněji i na lobbying, který jak jsem již zmínil, často přispívá k problematice korupce svou netransparentností.

Mediálnímu obrazu boje proti korupci a uplácení jak bylo řečeno, využívají takřka všechny politické strany ve svých předvolebních programech. Ve většině případů bohužel chybí politická vůle proti korupci bojovat. A to z toho důvodu, jelikož by tato iniciativa mohla vést k oslabení vlastní politické strany, její pozice a postavení, spřízněných politiků či stran a v neposlední řadě mecenášů těchto politických stran. Pokud tedy již nějaká korupční aféra prosákne na veřejnost, jedná se ve většině případů pouze o mediální ostudu účastníků této aféry. Široká veřejnost tyto kauzy vnímá vesměs skrze média jako je televize či bulvární deníky, pro které je to vděčné téma. Otázkou však zůstává, jak moc jsou tyto informace uvedené v médiích relevantní. Výjimku tvoří několik seriózních periodik či institutů, které se touto problematikou zabývají. O korupčním jednání se zpravidla dozvídáme pouze základní informace, které by nenarušily průběh vyšetřování, pokud je zahájeno.

Pro tuto práci jsem zvolil několik publikací, které nám pomohou důkladněji přiblížit danou problematiku. Především koncept Rasmy Karklinse je zcela zásadní pro zkoumání příčin a důsledků nekontrolovatelného korupčního růstu ve státech postkomunistických republik. V tomto ohledu je také velice přínosná publikace profesora Leslie Holmese a neméně tak studie Světové banky z roku 2000. Celou práci dokreslím konkrétními případy, které nám zprostředkovaly nejrůznější periodika.

1. Korupce a politická korupce

Korupci nemůžeme ze sociálně – psychologického hlediska považovat za nějak výjimečné chování, ale dle jejích definic jako typ společenské interakce. Nejedná se tedy, jak si někdo může myslet, o klasický rys systému. Podle této definice tedy můžeme považovat politickou korupci za odchylku politiky od běžných a zdravých podmínek. Každý z nás má určité principy, hodnoty a morální standardy, které ovlivňují naše každodenní rozhodnutí. Je však otázkou, do jaké míry se naše rozhodnutí neodchylují od norem počestného života, pokud jsou tato rozhodnutí ovlivněna jistými přísliby (Deflem dle Novotný: 1999).

Tento velice silný fenomén přežívá bez obtížnějších překážek několik historických období a disponuje schopností se objevit a působit kdykoliv a kdekoliv díky své univerzálnosti. Korupce se patrně postupně vyvíjela a objevovala v různých formách v průběhu celé historie lidstva (Petrovský: 2007). Lombard (2001) uvádí pro ukázkou přítomnosti korupce několik „*antihrdinů*“, jejichž život či politickou kariéru provázela korupce nebo s ní byli posléze spojováni. Za zmínku stojí určitě historicky známé postavy jako je kardinál Richelieu, Danton nebo Napoleon Bonaparte. I na těchto příkladech z historie můžeme jasně vidět, že korupce byla a stále je velice silným faktorem, který ovlivňuje společnost jako takovou. Proto lze říci, že s korupcí se můžeme setkat takřka dennodenně a to již od útlého věku.

Petrovský (2007) hovoří o tom, že samotný vznik korupce a možnosti jejího výskytu ovlivňuje v obecném pojetí řada společenských, politických, ekonomických i kulturních faktorů. Je třeba si uvědomit, že jestliže existuje nadměrné množství regulací, v přímé závislosti na to zároveň vzniká větší prostor pro podporu korupce. Jako obecné kriminogenní faktory zmiňuje industrializaci, technologické změny, urbanizaci, populační růst a vnitřní migraci obyvatelstva. Zejména hospodářský vývoj podle něj vyvolává hluboké zásahy do tradičních struktur společnosti a dochází tak k sociálnímu

i teritoriálnímu rozrušování, kdy během tohoto procesu transformuje ustálené sociální vazby a zcela mění etické normy a hodnotový systém obyvatelstva.

Každý z nás se během svého života setkal minimálně s úzce souvisejícími praktikami korupce, jako je například protekcionismus (Petrovský: 2007). Z vlastní zkušenosti mohu s klidným svědomím říci, že především ve sportovních odvětvích se s tímto nešvarem můžeme setkat jak na nejvyšších, tak i na elementárních stupních sportu prakticky kdekoliv. Dochází zde k upřednostňování finančních prostředků a možností či jiných výhod oproti talentu a poctivému přístupu. Samozřejmě i v jiných oblastech veřejného života, jako jsou například různá výběrová řízení, se s protekcí dennodenně setkáváme. Lidskou přirozeností a podvědomou reakcí je zajištění toho nejlepšího pro nás a naše nejbližší, a tak i drobná protekce je ve své podstatě přímým následkem korupčního jednání v našem okolí. I tento ne tak závažný jev ve společnosti, je silně demotivující a je úrodnou půdou pro bujení korupčního prostředí.

Do jisté míry se tento několikrát zmiňovaný fenomén vyskytuje ve všech státech světa a je považován za celospolečensky velice závažný problém. Z hlediska četnosti výskytu ho můžeme označit dokonce jako permanentní problém společnosti (Petrovský: 2007). Holmes (2003) hovoří o korupci jako o kulturně specifickém jevu, který je v různých kulturách více či méně tolerován, avšak také podotýká, že nelze považovat míru vnímání korupce takovým způsobem, že v některých zemích je postoj k ní tolerantnější než v jiných státech. Jedná se tedy spíše o nedostatek důvěry občanů v to, že příslušné orgány mohou či hodlají tento problém řešit.

Pokud nahlížíme na korupci a její vztah s úplatkářstvím z filozofického hlediska, můžeme tento vztah definovat jako vztah obecného a zvláštního. V tomto vztahu korupce představuje pojem, který zahrnuje veškeré neoprávněné prospěchy a výhody, které jeden subjekt nabízí dalšímu aktérovi. Zjednodušeně můžeme říci, že korupční jednání je takové jednání, kdy je působeno na subjekt nejrůznějšími nenásilnými prostředky, aby tento subjekt jednal proti svým morálním nebo úředním povinnostem a dobrým

mravům. Nejčastějšími prostředky jsou při korupčních jednáních peníze či hmotné a nehmotné výhody plynoucích z tohoto jednání (Chmelík a kol.: 2003).

Pohledy na korupci a její vnímání jsou ve společnosti a především mezi autory různé. Jedním z nich je také klasická definice, kdy J. S. Nye definuje korupci jako deviantní chování, které se z důvodů dosahování soukromých, rodinných, statusových nebo úzce finančních zisků odchyluje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role nebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu. Chování ve smyslu této definice souvisí se zneužíváním pravomocí osob ve veřejných funkcích. Je však důležité rozdělit veřejnou osobu a veřejného činitele. V podstatě se jedná o zneužívání pravomocí v úzkém okruhu aktérů (J. S. Nye dle Chmelík; Tomica: 2011).

Jako další můžeme definovat korupci jako patologické chování, kdy lze hovořit o korupci vždy tehdy, kdy je držitel pravomocí, který je odpovědný za fungování úřadu nelegálně ovlivňován jakýmkoliv prostředky, které do budoucna zvýhodňují poskytovatele těchto prostředků a poškozují tak veřejnost a její zájmy. Z tohoto pohledu na korupci tedy vychází, že o korupci se jedná vždy, když dochází k poškozování veřejného zájmu na úkor prosazování vlastních cílů a zájmů. Míra poškozování zájmů veřejnosti je také jedním z hlavních kritérií při identifikaci a hodnocení korupčního jednání (Friedrich dle Chmelík; Tomica: 2011).

Na korupci je také nahlíženo jako na prostředek maximalizující zisk. Můžeme se rovněž setkat s označením „*tržní korupce*“. Definice v tomto případě hovoří o tom, že o korupci se jedná tehdy, pokud veřejný činitel nahlíží na svůj úřad jako na prostředek obchodu a snaží se maximalizovat jeho zisk. Zásadním nedostatkem této definice je však to, že zcela chybí jakékoliv kritérium pro hodnocení korupce. Jako korupční jednání je tak označováno veškeré jednání v rámci úřadu, které maximalizuje jeho zisk (Van Kleveren dle Chmelík; Tomica: 2011).

Mezi schopnosti korupce patří především ovlivňování veřejného mínění. Proto se také nahlíží na korupci jako na sociální problém, který má hluboké dopady na společnost. Naše společnost je v dnešní době značně ovlivněna médii a tím, jaké zprávy jí právě média zprostředkují. Pokud tedy existuje možnost, jak ovlivnit neutrálního novináře, aby svůj článek napsal tak, jak je třeba, anebo aby podal zcela zkreslené informace, budou tyto dopady na společnost stále větší a větší (Karklins: 2002). Jak uvádí Frič (1999), korupce se řídí vlastními skrytými pravidly hry na základě svých vnitřních zákonitostí a mechanismů. V této definici je označována jako původce korupčního klimatu, které je schopno ovlivnit obrovský počet lidí a následně jejich postoje. Vodou na mlýn korupci je selhávání jednotlivců, nikoliv však systému, jelikož vidinou momentálního zisku dochází k protihodnotovému jednání. Korupční klima tedy nehraje jedinou roli při tomto morálním selhávání, ale zejména vytváření korupčních pravidel a norem.

2. Korupce v postkomunistickém regionu

V předchozí kapitole jsem představil několik základních definic a pohledů na korupci od nejrůznějších autorů. V této kapitole hodlám analyzovat, proč právě v regionu postkomunistických republik je míra korupce tak vysoká a pokusím se charakterizovat podmínky, které vedly k jejímu rozvoji.

Ve spojitosti s korupčním klimatem můžeme říci, že korupce v postkomunistickém regionu je část dědictví SSSR. Korupce se však v plné míře projevila až po pádu Sovětského svazu. Nelze říci, že by se jednalo pouze o jev vyskytující se především v postkomunistickém regionu, avšak jak v další části práce uvedu, právě zde byly příhodné podmínky pro její nekontrolovatelný nárůst. World bank (2000) ve své studii uvádí, že ke korupci docházelo ve vysoké míře právě v transformujících se zemích, kde měla korupce výrazný vliv na tento nový soubor norem a pravidel. Podle této studie se tak dělo především proto, že skupina silných firem či tzv. oligarchů disponovala velkým vlivem a kontakty ve vysokých politických kruzích. Toto jednání dospělo až k tomu, že vysocí státní úředníci či političtí představitelé zneužívali svou moc k přesunu veřejných prostředků do svého osobního vlastnictví, anebo do vlastnictví spřízněných podnikatelů či firem za určité protislužby. Jedná se o velice složitou síť kontaktů a především neprůhlednou síť soukromých nebo státních podniků.

Jak jsem již zmiňoval, jednu z hlavních rolí při odhalování korupce hrají média. Ta však v dobách komunistické éry byla silně a velice důsledně cenzurovaná. Na povrch tak vyplouvaly pouze případy, které komunističtí představitelé dovolili v médiích prezentovat. V dnešní době je již znát velký progres ve vyšetřováních a především v medializaci korupčních případů, než tomu bylo dříve. Nejrůznější bulvární deníky, či televizní stanice se doslova předhánějí v tom, kdo uvede do světa větší senzaci týkající se právě korupce. Lze však jen spekulovat o tom, zda je tento nárůst odhalených případů korupce objektivní, jelikož statistiky z různých zemí

postkomunistického regionu nemusí být až tak důvěryhodné, abychom mohli dělat takovéto závěry. V této době, kdy mluvíme o postkomunistické éře, je většina států mnohem sdílnějších, co se týče zveřejňování údajů o trestné činnosti, avšak otázkou stále zůstává, do jaké míry jsou tyto údaje věrohodné (Holmes: 2003).

Karklins (2002) hovoří o velké frustraci občanů právě v postkomunistickém regionu z toho, jakým způsobem je korupce rozšířena. Tuto frustraci ještě umocňuje i všeobecný názor o tom, že korupce je prakticky všudypřítomná a existuje pouze slabá vůle tento problém řešit. Jelikož mnoho lidí poznalo korupci na vlastní kůži či zprostředkovaně skrze média, panuje zde taková atmosféra a nálada, že ke korupci jsou vlastně lidé nuceni samotným systémem. Je však těžké určit, do jaké míry jsou občané do korupce opravdu tlačeni systémem a do jaké míry tak jednájí dobrovolně a zcela z vlastní vůle.

Dále také Karklins (2002) zmiňuje, že korupce v tomto prostředí měla ideální podmínky pro svůj rozvoj z toho důvodu, jelikož systém komunistického zřízení státu je nastaven takovým způsobem, že chybí odpovědnost veškeré byrokracie vůči vlastnímu obyvatelstvu. Veškerá odpovědnost je vůči kontrolnímu orgánu, kterým je v komunismu nejvyšší vedení strany. Právě v této době se objevily některé nové formy korupce. Všichni známe příběhy o neexistujících továrnách v dobách Sovětského svazu, které plnily pracovní plány vysoce nad určenou normu či výkony jedinců, které byly dávány za příklad hodný následování. Tento přístup, kdy bylo důkladně sledováno pouze plnění hospodářského plánu, rapidně zvedl možnosti a utvořil půdu pro novou formu korupčního jednání (Holmes: 2003). Do jaké míry se tento přístup zasloužil o rozmach korupce a zda byly právě tyto výsledky týkající se produkce ve všech možných odvětvích skutečné, zůstává otázkou. Podle mého názoru, který je ovlivněn studiem této problematiky, se však jedná o jeden z klíčových faktorů, který ve vysoké míře ovlivnil dědictví korupce v postkomunistickém regionu.

Údaje z průzkumu v postkomunistickém regionu vypovídají o tom, že korupce má přímé náklady na občany, jelikož finanční prostředky bývají odkloněny od veřejných statků, jako jsou například bezpečnost, budování infrastruktury, sociální služby, ochrana zdravotního prostředí, zdravotnictví nebo potírání a prevence trestné činnosti. Především však tyto údaje hovoří o tom, že úroveň důvěry veřejnosti v demokratickou legitimitu je značně nízká. Dá se tedy říci, že podle veřejného mínění je demokracie sama o sobě ohrožena politickou korupcí. Následkem soudních a legislativních pochybení pak můžeme jasně vidět, jak dochází k plýtvání politického kapitálu při ztrátě soudní bezpečnosti a především mezinárodní prestiže (Karklins: 2002).

Právě díky průzkumům, řekněme z posledních patnácti až dvaceti let, si můžeme vytvořit názor, že korupce je v tomto regionu buď zcela novým jevem, anebo je zde silně zakořeněna. Jak jsem však zmiňoval výše, k této domněnce nás mohou vést právě ne vždy zcela objektivní výsledky průzkumů veřejného mínění či oficiální statistiky. Jak zmiňuje Holmes (2003), ve společnosti panuje názor, že korupce zaznamenala obrovský boom právě v tomto období. Velkou zásluhu na tom mají již několikrát zmiňovaná média, o kterých jsem v této souvislosti hovořil výše a ještě podrobněji hovořit budu.

Korupce je v tomto regionu velice úzce spjatá s privatizací státních podniků. Jedná se o jeden ze znaků, které s korupcí v postkomunistickém regionu souvisí. Holmes (2003) označuje tuto korupci jako diametrálně odlišnou od dob komunistické éry, jelikož nyní můžeme vnímat několik rozdílných rozměrů a jako jeden z hlavních a nejzajímavějších rozměrů uvádí právě korupční skandály, které jsou spojené s výše zmiňovanou privatizací.

Karklins (2002) uvádí, že v postkomunistických republikách dochází velice často k pokusům ovlivňovat činnost ministerstev vysoce postavenými podnikateli, kteří se pokouší manipulovat především finanční a hospodářský sektor. Dochází zde velmi často k vytváření koluzních sítí, které omezují politickou soutěž a ohrožují tak samotný demokratický vývoj. Stejně tak, jako nemůže správně a zdravě fungovat ekonomika, pokud je ovládána monopoly či kartely, tak demokracie nemůže správně fungovat, pokud je zachycena

v koluzních mocenských blocích. V postkomunistických zemích bývá politická soutěž často narušena těmito sítěmi, kdy dochází k privilegování určitých podnikatelských jedinců či skupin.

Pro země, které byly nuceny projít transformací, se stala vysoká míra korupce obrovským problémem hlavně tehdy, když bylo zapotřebí nastartovat domácí ekonomiku, jelikož k tomu byla nutná účast zahraničních investorů. Ti se však v mnoha případech od této možnosti raději odklonili právě z důvodu vysoké míry korupce. Proto World bank (2000) uvádí, že některým zemím hrozí uvěznění v bludném kruhu, kde všudypřítomná korupce zásadním způsobem snižuje veřejné výnosy, podkopává důvěru v politické činitele a celkově oslabuje důvěryhodnost státu.

3. Typologie korupce

V předešlých kapitolách jsem uvedl několik pohledů, různých definic a chápání korupce. Tato část mé práce se bude podobně jako ty předchozí, odvíjet zejména od pohledu, který na tuto problematiku nabízí profesor Rasma Karklins (2002). Tento text je podle mého názoru zcela zásadní pro pochopení a přiblížení politické korupce a korupce v rámci bývalých postkomunistických republik.

Pokud tedy hovoříme o korupci v postkomunistickém regionu, musíme si uvědomit, že právě komunistické režimy byly specifické v tom směru, že bylo velice těžké se dopátrat objektivních výsledků a jak jsem již zmiňoval, vedení strany mělo de facto monopol na veškerou kontrolu. Myslím tím tedy i kontrolu médií. Tento fakt nám tedy podsouvá závěr, že politická korupce v tomto regionu má své kořeny v těchto systémových vlastnostech předchozího režimu (Karklins: 2002). (Scott dle Karklins: 2002) uvádí, že právě tato netransparentnost a zneužití veřejné moci se stalo tak rozšířeným jevem v regionu postkomunistických republik, že podle některých analytiků můžeme dokonce hovořit o krádeži či uchvácení státu.

Scott (1972) uvádí, že korupce představuje skrytou politickou scénu, která může postupně začít dominovat režimu do takové míry, že může začít ovlivňovat složení politických elit a charakter vládní politiky. Vytváření tohoto korupčního klimatu může vést až k takové situaci, kdy se korupce stane nedílnou součástí všech institucí a stále více lidí bude ve velkém pokušení podlehnout možnosti zneužití veřejné moci pro svůj vlastní prospěch.

Problematikou chápání korupce zejména v České republice a státech bývalého komunistického bloku je především to, že většina obyvatelstva spojuje korupci s úplatkářstvím, kdy jsou tyto pojmy chápány jako synonyma. Zatímco v zemích západní Evropy korupce zahrnuje i jednání, jako je zneužívání postavení a moci k vlastnímu prospěchu nebo prospěchu svého blízkého okruhu, vydírání ze strany politiků či úředníků, přijímání provizí z veřejných zakázek, zpronevěra veřejných prostředků, protěžování

příbuzenstva či známých a ostatní jevy, které označujeme jako klientelismus a nepotismus (Chmelík; Tomica: 2011). I z tohoto důvodu se hodlám v další části této práce zaměřit také na tuto problematiku, kterou klientelismus a nepotismus bezpochyby je.

V dřívějších letech byl vztah mezi korupcí a úplatkářstvím definován jako vztah dvou základních filozofických kategorií, obecného a zvláštního, kdy byla korupce chápána jako širší pojem zahrnující veškeré projevy, kdy jeden ze subjektů získává neoprávněný prospěch a poskytuje výhody subjektu, který tento neoprávněný prospěch poskytuje. Oproti tomu úplatkářství bylo bráno jako jedna z forem korupce a korupčního jednání. Můžeme tedy říci, že korupce a její chápání je velice široké a ve své podstatě zahrnuje veškeré morálně neospravedlivitelné dosahování, přijímání nebo nekorektně nabízené získání duševních, hmotných nebo jiných zisků či výhod. Je však nerozhodné, komu v tomto procesu náleží zisk a kdo je jeho poskytovatelem. Touha po penězích a úspěchu je hnacím motorem jakéhokoliv společenství na světě. Samotný rozsah korupčního jednání je ovlivňován korupčním klimatem a kulturou daného společenství. Můžeme se setkat s případy, kdy je korupce více či méně nahodilým jevem a kde se naopak rozvinula do fáze organizovaného zločinu, který prorůstá do politických stran, mocenských struktur a systému jako takového (Chmelík; Tomica: 2011).

3.1 Modely korupce

Jak jsem uvedl výše, rozsah korupčního jednání ovlivňuje i samotná kultura daného společenství. Korupci lze rozdělit podle několika typových modelů, které byly uměle vytvořeny a slouží nám pro lepší orientaci v této problematice. Existují tři základní modely odpovídající podmínkám, kde je již korupce plně rozvinuta do stadia systémového jevu. Což v praxi znamená, že se stala neoddělitelnou součástí tamního společenského, sociálního a politického uspořádání. Je nutné říci, že tyto modely nejsou pouze specifické

pro tyto regiony, ale jedná se spíše o jejich geografické pojmenování, neboť se hustě vyskytují i v ostatní částech světa.

Mezi tyto modely patří africký model, kde si politickou moc rozdělují a kupují největší a nejsilnější ekonomické klany, které si tak zajišťují svou existenci politickými prostředky. K tomuto stavu dochází za předpokladu, že politická moc v zemi zůstává nekonsolidovaná, konsensem oligarchie s konsolidovanými finančními byrokratickými skupinami a částí politických elit. Finanční skupiny opouštějí od konfliktů a dospívají ke shodě pouze v zájmu sebezáchovy. Pokud v některé zemi dojde až na tento model, znamená to ústup od demokracie. Její procedury slouží pouze jako kamufláž a ekonomika klesá stále na nižší úroveň. Nejnutnější potřeby obyvatelstva jsou zajišťovány pouze z toho důvodu, aby si skupina oligarchů udržela v zemi své výsostné postavení a předešlo se zmatku (Vymětal: 2006). Tento model odpovídá myšlence, kterou uvádí Scott (1972) a kterou jsem zmínil v předchozí kapitole.

Za předstupeň afrického modelu můžeme považovat model latinsko-americký. V tomto modelu došlo díky němému souhlasu s korupční problematikou k situaci, kdy kriminální sektory získaly v zemi moc srovnatelnou s mocí samotného státu. Tento model je již několik desetiletí spojen s mafií a různými kartely. Neschopnost boje proti korupci a permanentní politická nestabilita zvyšuje nebezpečí diktatury. Za této konstelace již stačí opravdu malý krůček k přechodu na africký model (Vymětal: 2006).

Poslední model je označován jako asijský. Zde již korupce velmi úzce souvisí se samotným fungováním státu. Jedná se o důvěrně známý a společensky přijatelný jev, který zasahuje i do ekonomické a kulturní sféry (Vymětal: 2006).

3.2 Druhy korupce

Jelikož není literatura v tomto členění korupce jednotná a nabízí nám řadu druhů podle nejrůznějších kritérií, nejjednodušším způsobem jak ji rozdělit, je dle rozsahu. Pokud tedy vezmeme v potaz kritérium rozsahu korupce, můžeme ji rozdělit na dva základní druhy, kterými je tzv. velká a malá korupce. Hovoříme především o korupci vyšších a nižších úředníků. Další druh korupce, který vede k totálnímu rozkladu státní struktury, vymezujeme jako tzv. state capture. V tomto případě hovoříme o nejhorší formě korupce, kdy již zmiňovaná velká korupce postoupila tak daleko, že korupční mechanismy a vazby ovládly prakticky celý stát. V této podkapitole tedy podrobněji popíšeme tyto druhy korupce a pro jasnější představu o nich, je dokreslím konkrétními případy či politickými aférami, které se objevily v nejrůznějších médiích.

3.2.1 Velká korupce

Velkou korupcí (grand corruption, political corruption) máme na mysli takové korupční či úplatkářské jednání, které se dotýká politických špiček či vrcholných představitelů společenského a veřejného života. Úplatky v těchto sférách dosahují značného rozsahu a jsou především velice dobře utajovány. Zisk nebo prospěch je jak v případě korumpujícího, tak korumpovaného značně vysoký. Někteří autoři zabývající se korupcí a úplatkářstvím, se shodují na těchto podobách velké korupce: zpronevěra veřejných zdrojů, soukromý prospěch z privatizace, nehospodárné užívání veřejných zdrojů, prodej pozic, klientelismus a nepotismus, přidělování monopolních a kvazi – monopolních licencí, zneužívání moci při udělování veřejných zakázek a tzv. *zločiny bílých límečků*.²

² Zločiny spáchané respektovanými osobami, které zneužívají svého sociálního postavení. Jedná se zejména o zpronevěru, podvody, podplácení nebo zneužití důvěrných informací.

Pokud se podíváme skrze spektrum politické scény, je na první pohled patrné, že proto, aby vůbec mohla být sestavena vláda, musí dojít k určitému konsenzu mezi potencionálními koaličními partnery. To samé platí například pro schvalování a přijímání zákonů. A právě zde již vzniká prostor pro různé machinace a dohody (Novotný: 1999). Tímto nechci říci, že samotný proces vytváření koalic je pochybný či od samého začátku podezřelý. Jen podotýkám, že již zde může tento prostor pro korupční jednání vzniknout.

Jako příklad korupce mezi vyššími politickými činiteli nám může posloužit politický skandál, který se rozhořel na začátku roku 2011 v Bulharsku. Bulharsko společně s Rumunskem mělo a stále má obrovské problémy s korupcí (níže podložím toto tvrzení postavením v žebříčku CPI). Bulharsku byly dokonce v roce 2008 pozastaveny dotace z Evropské unie. Jejich odblokování záviselo především na tom, dokud nedojde k soudní reformě, ke zlepšení transparentnosti finančního řízení země a větší politické vůli pro boj s organizovaným zločinem.³ Se stejným problémem se potýkalo také Rumunsko, které však bylo se soudní reformou ještě více pozadu, než Bulharsko. Evropská komise sice ocenila některé jeho kroky, ale velice silně kritizovala především nedostatek politické vůle v oblasti reformního procesu a boji s korupcí.⁴

Hlavní roli při skandálu v bulharské politice sehrály odposlechy, které se nevyhnuly ani premiéru bulharské vlády Bojku Borisovovi. Podle odposlechů se mělo jednat o korupci celních úřadů, kdy Borisov požadoval ochranu bulharského podnikatele před celní kontrolou. Další aktéři této aféry, kterými byli ministr financí či ministr vnitra, tlačili na šéfa národní celní správy, aby úřad nekontroloval a neprošetřoval to, co některé spřízněné firmy dovážejí.⁵ Ostatně Bulharsko, pokud to tak můžeme říci, je velice vděčné téma, co se korupce politických činitelů týče. Důkazem je i další aféra vyvolaná začátkem března letošního roku, kdy si ředitelka státního úřadu

³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20081006STO38721+0+DOC+XML+V0//CS>, náhled 15. 3. 2012.

⁴ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10982_cs.htm, náhled 15. 3. 2012.

⁵ http://www.lidovky.cz/skandal-v-bulharsku-tajne-odposlechy-ohrozuj-i-premiera-pzh-/ln_zahranici.asp?c=A110118_155508_ln_zahranici_jv, náhled 15. 3. 2012.

vyplatila odměny, které se rovnaly výši jejích čtyř ročních platů, i přes fakt, že Bulharsko se i nadále potýká s velkou krizí.⁶

3.2.2 Malá korupce

Přímým opakem velké korupce je tzv. malá korupce (petty corruption, grassroot corruption). Jedná se o korupci byrokratickou nebo korupci v běžném životě. Hlavními aktéry jsou zde dopravní policisté nebo nižší úředníci. Do této korupce je zapojeno daleko větší množství účastníků, než v korupci velké, a také úplatky z tohoto jednání jsou nepoměrně menší, než v předchozím případě. V některých zemích mohou být tyto praktiky brány jako součást tamní kultury. Malou korupci můžeme spojit například s podplácením úředníků, zneužívání pravomocí vyplývajících z dozorové či kontrolní činnosti veřejné správy, netransparentnosti, špatnou organizací vyjasnění vztahů mezi podřízeností a nadřízeností, záměrnou nepřehlednou regulací nebo zatemňováním pravidel a využívání jejich flexibility. V této formě korupce mezi sebou v některých případech aktéři uzavírají koluzní dohody a relativně trvalé korupční sítě, proto je tak snaha odstavit korupční jednání ztížena (Vymětal: 2006).

Jak uvádí Karklins (2002), průzkumy v některých postkomunistických zemích jasně ukazují, že nemalou část nákladů místních domácností tvoří úplatky. Zejména pro dopravní policii, úplatky ve zdravotnictví, ale také ve vysokém školství, kde docházelo ke kupování úspěšně složených zkoušek. Samozřejmě nemůžeme říci, že všechny úplatky jsou vedeny takto systematicky. Ve většině případů se jedná spíše o úplatky nižším úředníkům na ad hoc bázi. Tyto nahodilé úplatky například pro dopravní policisty, jsou rozhodně méně škodlivé pro systém jako takový, než v případech, kdy úředníci nebo dopravní policisté systematicky vybírají úplatky od občanů. Avšak říci o korupci, že některá z jejích forem či druhů je méně škodlivá, je značně spekulativní a zavádějící.

⁶ http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bulharsky-premier-zeme-je-v-krizi-urednici-vrati-odmeny_227488.html, náhled 15. 3. 2012.

Jestliže vezmeme v potaz úplatky ve zdravotnictví, musíme si ujasnit, že se nejedná pouze o vztah mezi lékařem a pacientem, ale také vztahy mezi zaměstnanci v rámci tohoto sektoru. Je třeba také zmínit, že tento komplex vztahů je daleko širší, než pouze vně zdravotního zařízení. Musíme zařadit do tohoto systému vztahy mezi dodavateli farmaceutik, anebo vztahy mezi nemocnicemi (lékaři) a pojišťovnami. V tomto sektoru jsou nejčastějšími pokusy o korupci a úplatky v rámci přednostního obsazování do operačního kalendáře, bezplatné lázeňské péče, získání lepší péče v nemocnici či při zařazování a získávání prestižních lékařských pozic. Celkově je tento sektor velice specifický, jelikož zde vzniká velké množství nestandardních vztahů s řadou subjektů (Chmelík; Tomica: 2006).

Zřejmě nejznámějším případem korupce v České republice, která se netýká vyšších státních úředníků, je kauza kolem uplácení fotbalových rozhodčích v české nejvyšší a druhé nejvyšší fotbalové soutěži. V současné době této kauze velice schopně konkuruje aféra na plzeňských právech, kde docházelo k nestandardnímu studiu na všech úrovních. Avšak ta nedosáhla podle mého mínění takové medializace, jako aféra kolem Ivana Horníka a jeho partnerů.

V momentě, kdy prosákly na veřejnost informace o uplácení fotbalových rozhodčí funkcionáři některých klubů, vzbudila tato kauza obrovský mediální zájem. V této aféře byl jako hlavní aktér a viník označen Ivan Horník, který v té době šéfoval pražské Viktorii Žižkov. Jeho snahy o ovlivňování jak rozhodčích samotných, tak jejich nasazování pro utkání či úplatky jiným mužstvům, vstoupily do historie jako nejskandálnější případ korupce v českém sportu.⁷

⁷ http://fotbal.idnes.cz/ahoj-milanku-ahoj-ivanku-vyzlutime-je-d8s-/fotbal.aspx?c=A041001_073212_fotbal_rav, náhled 15. 3. 2012.

Horník své úplatky distribuoval mezi fotbalové delegáty, rozhodčí, ale i ostatní šéfy některých českých klubů působící v nejvyšší soutěži. Podle informací, které k tomuto případu vydala policie České republiky, došlo k uplácení v kauze Viktorie Žižkov hned osmnáctkrát.⁸ Snahy Ivana Horníka udržet svůj klub v nejvyšší české soutěži pomocí úplatků mu nakonec vynesly pokutu 900 000 Kč, podmíněný trest odnětí svobody s odkladem na pět let a zákaz činnosti v jakémkoliv orgánu či členu tehdejšího Českomoravského fotbalového svazu po dobu deseti let. Otázkou zůstává, zda byli skutečně potrestáni všichni aktéři, kteří figurovali v této kauze. Další fotbalový boss, který je zmíněn několikrát v odposleších Ivana Horníka, kterým je Jaroslav Starka, veřejně hovoří o tom, že s korupcí a uplácením se fotbalu setkal každý a kdo ne, tak podle něj lže.⁹ Ostatně současný šéf Fotbalové asociace České republiky, kterým je Miroslav Pelta, je v této kauze také několikrát zmíněn. V médiích a především mezi sportovními příznivci se tak vžilo označení, pro ztělesnění korupce v České republice, že korupce má knír a nosí sluneční brýle.¹⁰ Zarážející však je, že většina účastníků této aféry již opět působí v českém fotbale. I samotný Ivan Horník, který byl potrestán jako exemplární případ, byl soudem omilostněn a byl mu prominut zbytek desetiletého zákazu výkonu činnosti související s fotbalem, nyní působí ve fotbalovém klubu v Chomutově.¹¹

Výše jsem zmiňoval, že tento druh korupce souvisí především s úplatky pro policii, ve zdravotnictví nebo například ve vysokém školství. Pro jasnější představu tedy zmíním další kauzu, která se týká korupce a uplácení dopravní policie. Koncem července roku 2010 došlo k obvinění šéfa dopravní policie v Písku Davida Hracha. Tamní velitel byl okamžitě postaven mimo službu, když inspekce ministerstva vnitra shledala, že očividně zneužil moci veřejného činitele. Jednalo se především o podvody s pokutami a neplnění

⁸ http://fotbal.idnes.cz/hornik-uplacen-podle-policie-osmnackrat-fdg-/fotbal.aspx?c=A041208_003954_fotbal_no, náhled 15. 3. 2012.

⁹ http://fotbal.idnes.cz/korupci-zazil-kazdy-priznava-prezident-fotbalove-pribrami-starka-10v-/fotbal.aspx?c=A101228_105448_fotbal_ald, náhled 15. 3. 2012.

¹⁰ http://fotbal.idnes.cz/korupce-ma-knir-a-nosi-slunecni-bryle-ds7-/fotbal.aspx?c=A060316_102456_fotbal_ber, náhled 15. 3. 2012.

¹¹ http://fotbal.idnes.cz/ivan-hornik-se-muze-vratit-k-fotbalu-soud-mu-zrusil-zbytek-trestu-1c5-/fotbal.aspx?c=A120119_163516_fotbal_rou, náhled 15. 3. 2012.

povinností. Došlo samozřejmě i na výpovědi spolupracovníků, které přesvědčily inspekci a následně i samotný soud o jeho vině. Bylo zde také důvodné podezření z přijímání úplatků, které se však nepotvrdilo a sám Hrach jej striktně odmítal.¹² Dalo by se říci, že se jedná pouze o obyčejné pochybení velitele dopravní policie, avšak další vyšetřování prokázalo, že korunní svědek v tomto případě sám vydíral některé kolegy a žádal od nich úplatky v řádech desetitisíců. Inspekce ministerstva vnitra tak započala další vyšetřování a v tomto případě se objevili i noví podezřelí. Vyšlo také najevo, že spolupracovníci, kteří Hracha usvědčili, neplnili své povinnosti, mazali fotky řidičů překračujících rychlost nebo si měnili svévolně rozpisy služeb. Největší zděšení zavládlo poté, co se ukázalo, že do evidence přestupků má přístup prakticky kdokoliv.¹³

3.2.3 State capture

Obecně můžeme říci, že nelze vždy přesně rozlišit tyto jednotlivé druhy, jelikož každý druh korupce se může vyskytovat v různých podobách a mít hned několik forem nebo se vyskytovat jako mix několika druhů. Dalším takový druhem korupce je tzv. state capture. Jedná se o takové jednání, kdy aktéři jak veřejné, tak soukromé sféry usilují o ovlivnění tvorby nejrůznějších nařízení, regulí a zákonů ve svůj vlastní prospěch. Především soukromé firmy, či jednotlivci usilují svým nátlakem o toto ovlivňování, které jim má zajistit určitý profit (World Bank: 2000). Děje se tak i prostřednictvím nejasných spojení mezi politickými a obchodními zájmy státních úředníků. Může tak dojít prakticky k privatizaci veřejné správy, která se ocitne v soukromých rukou spojením politických elit s ekonomickými strukturami. Mezi hlavní projevy „state capture“ patří zneužití legislativní moci, formování koluzních sítí omezujících politickou soutěž, kontrola veřejných institucí de

¹² http://zpravy.idnes.cz/sef-dopravni-policie-v-pisku-skoncil-podezreni-z-brani-uplatku-popira-1er-/krimi.aspx?c=A100726_103340_krimi_ttt, náhled 15. 3. 2012.

¹³ http://budejovice.idnes.cz/inspekce-proveruje-pisecke-dopravni-policisty-poslal-ji-tam-jejich-byvaly-sef-1yl-/budejovice-zpravy.aspx?c=A110106_214139_budejovice-zpravy_pp, náhled 15. 3. 2012.

facto pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost, podkopávání svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financováním kampaní, korupcí médií, korupcí v soudních řízeních, zneužití auditu, vyšetřování a dozoru a v neposlední řadě užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak. (Vymětal: 2006). Podle Karklins (2002) tento typ korupce vypovídá o celkové slabosti veškerých státních institucí, které jsou ovlivněny a podřízeny pouze zájmům jednotlivých politických aktérů.

Pokud hovoříme o korupci v organizačních strukturách, záleží na tom, jakým směrem tato korupce proudí. Jestliže původcem korupce jsou pro – korupčně orientovaní vrcholní manažeři, může se korupce postupně rozšířit celou organizační strukturou. V tomto případě mluvíme o korupci v centralizovaných strukturách. Otázkou zůstává, jak se k tomuto jednání postaví zbytek organizace. Korupce je zde totiž organizovaná z vrcholu a výše úplatků je zde samozřejmě daleko vyšší, avšak nevyskytuje se v takové míře, spíše ojediněle (Vymětal: 2006).

Naopak definice korupce s tzv. decentralizovanou strukturou, kde původcem jsou nižší pracovníci, předpokládá, že bude velice obtížné, aby korupce prosákla až do vrcholných orgánů samotné organizace. Pokud budeme uvažovat logicky, je nám zcela jasné, že nižší úředník bude mít daleko složitější cestu k tomu, aby ovlivnil vysokého manažera a jeho rozhodování, pokud nesáhne k extrémnímu vydírání. Proto v decentralizované struktuře korupce k úplatkům dochází v té nejnižší či střední sféře. Pokusy o uplácení či o zkorumpování jsou zde však více časté, ale zisky či úplatky nedosahují takových částek, jako tehdy, pokud mluvíme o korupci u vrcholných manažerů (Vymětal: 2006).

Definice korupce nabízí také alternativní pohled na korupci jako takovou. Jedná se o rozdíl mezi soutěžní a systémovou korupcí. Zatímco u soutěžní korupce, která je označována jako nejefektivnější, zpravidla vítězí ten aktér, který nabídne nejvyšší úplatek či hodnotu. V systémové korupci hovoříme o omezování konkurence a především přímém vlivu na počet aktérů a uchazečů. Je všudy přítomná, institucionalizovaná a srostlá

s ekonomickými a politickými institucemi. Vyskytuje se především tam, kde se překračování zákonů stalo běžnou součástí integračních procesů. Na rozdíl od systematické korupce, kde jsou zapojeny všechny úrovně. Ve vrcholném stadiu se státní instituce a jednotliví úředníci mění v soukromé podniky, které se snaží jen maximalizovat své zisky a korupce je již natolik srostlá se státní správou a politikou, že bez ní tyto instituce nemohou nadále fungovat. Právě tento druh může filtrovat a určovat samotný počet uplácějících a má přímý vliv na zvýhodňování případných kandidátů, získávání konexí a šíření důležitých informací pro získání zakázky, vyhnutí se daňové povinnosti nebo alespoň snížení daní či získání vlastního prospěchu. Mezi další druhy korupce můžeme zařadit korupci přímou nebo zprostředkovanou, krátkodobou či dlouhodobou, uvnitř či vně institucí, očekávanou nebo nahodilou, také korupci, do níž se zapojíme z donucení či koluzní korupci, vymýtitelnou či nevymýtitelnou a korupční jednání, jehož výsledkem je peněžní nebo nepeněžní prospěch (Vymětal: 2006).

3.3 Formy korupce

Korupční jednání a korupce jako taková se vyskytuje nejen v několika druzích, ale také v nejrůznějších formách. Tyto formy se velice často prolínají. V mnoha případech je tedy velice složité korupci prokázat nebo někoho obvinít a následně usvědčit. Můžeme se setkat s formou jednoduchého, ale velice osvědčeného úplatku nebo s dokonale a sofistikovaně propracovanými postupy. Tyto jednotlivé formy se navzájem doplňují a každá jedna z nich na sebe váže další a další.

Do základních forem korupce, které můžeme pozorovat lze zařadit například zpronevěru a defraudaci, padělání či špatné užívání fondů, vlastizrada, velezrada, pašování, nezákonné zahraniční transakce, podvody, zkreslování, vydírání, křivou výpověď, falešná obvinění, dezerci, nedovolený prodej veřejného majetku a licencí, zneužívání úředních pečeti a razítek, přijetí úplatku nebo nepatřičného daru. Dále do tohoto seznamu můžeme zařadit falšování a manipulaci voleb, spojení s organizovaným zločinem a

operace na černém trhu, klientelismus, nepotismus, nezákonné odposlechy a zneužití finančního styku, daňové podvody a úniky, zneužití úředních budov a v neposlední řadě uplácení, podplácení, vydírání a vymáhání nezákonných odvodů a provize (Vymětal: 2006).

Právě uplácení je nejrozšířenější formou korupce. Jako každé korupční jednání, i uplácení má dva aktéry. Stranu, které je úplatek nabídnut nebo respektive stranu, která úplatek přijala a uplácejícího, který úplatek nabízí nebo nabízel. Český právní řád definuje úplatek jako určitou výhodu, která se dostává straně, která vědomě úplatek přijímá či přijala. Existuje několik forem úplatků, jako jsou například finanční prostředky, osobní či materiální prospěch nebo tzv. protislužba. Rubem uplácení je podplácení (rozeberu níže), které je samostatným trestným činem, kterého se dopouští ten, kdo jiné straně, ať už přímo nebo pomocí prostředníka, nabídne či přislíbí úplatek v souvislosti s věcí obecného zájmu. Zákoník České republiky také postihuje tzv. nepřímé uplácení, kterého se dopouští osoba, která požaduje nebo přijme úplatek za to, že hodlá působit svým vlivem na výkon pravomoci veřejného činitele nebo za to, že tak již učinila. Dále také osoba, která z tohoto důvodu takový úplatek poskytne, nabídne nebo slíbí (Vymětal: 2006).

Mezi jednu z forem korupce můžeme zařadit i již několikrát zmiňovaný *klientelismus*, který úzce souvisí s již výše zmiňovanou protekcí. V dobách komunistické éry bylo častým jevem, že do nejrůznějších funkcí byli dosazováni lidé, kteří byli úzce spjati s režimem či s některými výše postavenými stranickými funkcionáři. Můžeme říci, že to, co platí pro korupci jako takovou, platí i pro klientelismus. Není novým jevem a přetrvává dále v různých sférách společnosti. Současně se také jedná o nejběžnější formu institucionalizace korupce. Tím rozumíme, že pomáhá korupci překonávat organizační náročnost velkých korupčních transakcí (Vymětal: 2006). Výhodou klientelismu oproti korupci, pokud to tak můžeme říci, je jeho horší postižitelnost, jelikož se jedná o sofistikovanější verzi korupce, která je však považována za jeden ze symptomů korupce jako takové. Pokud se klientelismus stane součástí procesu při přijímání nových zaměstnanců,

automaticky dojde k odklonu od norem rozhodovacího procesu, který zajišťuje přijímání těch nejlepších možných pracovníků (Novotný: 1999).

Podobným případem jako klientelismus je tzv. *nepotismus*, který také sám o sobě není přímým aktem korupce, ale jeho výskyt v rámci veřejného sektoru je přinejmenším podezřelý. Nepotismem označujeme napomáhání svým příbuzným či přátelům k získání zaměstnání. Upřednostňujeme tak vlastní zájmy a zájmy svého nejbližšího okruhu před spravedlivou soutěží, která je jedním z principů demokracie. Takto vznikají další sítě kontaktů a protislužeb, které pak v celkovém důsledku podkovávají morální hodnoty společnosti. Motivací těchto odměn pak často nebývají pouze finanční prostředky, ale také například poskytnuté nehmotné výhody (Novotný: 1999).

Výše jsem v této kapitole zmiňoval *podplácení*, které stejně jako ostatní uvedené formy souvisí s korupcí. V tomto případě, na rozdíl od dvou předchozích – klientelismus a nepotismus, se však již jedná o trestný čin. Trestný čin podplácení postihuje poněkud rozdílný okruh pachatelů, kterak tomu je u trestného činu přijímání úplatků. V případě přijímání úplatků dochází k postihu všech aktérů tohoto nezákonného činu, zatímco v případě podplácení dochází zpravidla k postihu adresáta výhody plynoucí z *obstarávání věci obecného zájmu*.¹⁴ Jako trestný čin v souvislosti s podplácením je klasifikováno podle § 161 trestního zákona takové jednání vůči veřejnému činiteli a odnětí svobody hrozí také pachateli takového trestného činu v souvislosti s úmyslem opatřit sobě nebo někomu jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek tohoto jednání. Dále také je trestán odnětím svobody či peněžitým trestem ten, kdo jinému v souvislosti s obstaráním věci obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek (Chmelík a kol.: 2003).

¹⁴ Vykládán stejně jako u trestného činu přijímání úplatku podle § 160 trestního zákona.

4. Vnímání korupce a její měřitelnost

Výše jsem hovořil o tom, jak těžké je pro korupci najít přesnou definici. Jejím největším problémem je však to, jak korupci jako takovou můžeme změřit a jaká je vlastně skutečná míra jejího vnímání mezi obyvatelstvem?

Touto otázkou se již několik let zabývá Mezinárodní nevládní organizace Transparency International, která vydává každým rokem index vnímání korupce (*Corruption Perception Index*; CPI). Tento žebříček je sestavován na základě odpovědí respondentů, kteří hodnotí schopnost vládních institucí postihovat a potlačovat korupci, účinnost těchto protikorupčních opatření a samotný rozsah korupce v nejrůznějších institucích a oblastech veřejné správy. Je obtížné hodnotit absolutní míru korupce v různých zemích na základě tvrdých empirických údajů. Z toho důvodu je používána jedna ze spolehlivých metod, jak kompilovat údaje vnímání korupce – názory lidí, kteří jsou schopni na základě svého postavení zhodnotit míru korupce ve veřejném sektoru v příslušné zemi. Průzkumy používané při sestavování indexu obsahují otázky, týkající se zneužívání pravomocí veřejných činitelů a zaměřují se například na uplácení státních úředníků, uplácení při zadávání veřejných zakázek nebo zneužívání veřejných prostředků. Dále jde o otázky zkoumající dopady a účinnost protikorupčních opatření v rámci veřejného sektoru. Pozornost je tak věnována jak administrativním, tak politickým aspektům korupce.

Index vnímání korupce pro rok 2011 hodnotil míru vnímání korupce ve 183 zemích celého světa. Pro zařazení země do indexu CPI, je třeba, aby pro ni byly k dispozici nejméně tři spolehlivé zdroje údajů. Zařazení země do žebříčku tedy nepoukazuje na existenci korupce v dané zemi, ale závisí výhradně na dostupnosti potřebných údajů. Pro výzkum indexu vnímání korupce pro rok 2011 sloužily údaje od třinácti nezávislých institucí, které prováděly průzkum od prosince 2009 do září 2011. Pro postavení v žebříčku byla použita stupnice 0 – 10, přičemž známka 10 označuje zemi téměř bez

korupce, naopak nulou byla ohodnocena země s velice vysokou mírou korupce. Česká republika se v tomto žebříčku umístila se známkou 4,4 na 57. – 59. místě ve světě a má tendenci se dále propadat žebříčkem CPI. Pokud tedy hovoříme o postkomunistických zemích, nejhůře dopadlo Rumunsko se známkou 3,6. Úplně posledním v Evropě, je Bulharsko (3,3). Bodové hodnocení země vyjadřuje vnímanou míru korupce ve veřejném sektoru v dané zemi, zatímco pořadí země uvádí její pozici ve vztahu k jiným zemím a územím zahrnutým do indexu. Pořadí země se může rok od roku měnit pouze proto, že některé země do žebříčku přibudou a jiné z něj naopak vypadnou.

Dle tiskové zprávy Transparency International, ze dne 1. prosince 2011, tento index jasně vypovídá o tom, že korupce je České republice zásadním problémem společnosti a podkopává efektivitu veřejných financí, nezávislé fungování institucí, podnikatelskou soutěž a především důvěru obyvatelstva ve vládu. V této tiskové zprávě můžeme také najít doporučení do dalšího období. Jedná se především o zprůhlednění financování politických stran, zajištění vyšší nezávislosti soudnictví a státního zastupitelství, kontrolu čerpání evropských fondů, depolitizaci veřejné správy a obecně daleko efektivnější dohled nad hospodařením společností.¹⁵

¹⁵ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 10. 2. 2012.

5. Role médií

Ať už chceme nebo ne, média hrají v dnešní době obrovskou roli. Proto tuto kapitolu věnuji právě médiím. Zřejmě nikdo z nás si nedovede představit den, aniž by vzal do rukou noviny, zapnul rádio nebo pustil televizi. Jsme prakticky odkázáni na to, jaké zprávy a informace se k nám zprostředkovaně skrze média dostanou a v jaké podobě tomu tak bude. I v korupčních aférách hrají jednu z hlavních rolí právě média, jejich prostřednictvím se o těchto kauzách dozvídáme a můžeme sledovat jejich průběh. Nejrůznější korupční skandály se pravidelně objevují v denním tisku nebo jsou rozebírány v televizních relacích, avšak málo z nich můžeme opravdu považovat za relevantní.

Relevantnost jednotlivých periodik nebo časopisů je však již na posouzení každého z nás. I média musí být z něčeho financována a právě zde přicházíme na otázku, zda můžeme plně důvěřovat každé zprávě, která se v novinách objeví. Na tuto taktiku spoléhají především bulvární deníky, které mají tendence nafukovat některé kauzy do takové míry, aby se jim zvedl náklad. Samozřejmě, že existují i seriózní periodika, která se věnují těmto kauzám se zcela profesionálním přístupem a jejich relevantnost je na vysoké úrovni. Avšak i tato periodika musí vydělávat finanční prostředky na svůj provoz. Dostáváme se tedy k otázce – jsou média jako taková prodejná?

Vliv reklamy je dnes velice silný a v dnešní době je již nepostradatelná pro zajištění přežití některých médií. Prakticky totéž můžeme říci o exkluzivitě informací. A zde docházíme opět k otázce prodejnosti médií. Cole (2006) hovoří o této problematice jako o médiích v kleštích korupce. Pokud například některý z deníků získá příslib politika o exkluzivní informovanosti z politického zákulisí, anebo o právu prvního vyjádření, zřejmě tuto službu nebude dělat z dobré vůle. Nebo pokud ekonomický partner, který je v tomto deníku či rozhlasové stanici určitým způsobem zainteresován, například ji sponzoruje, je najednou vyšetřován z korupce či

jiné trestné činnosti, dochází častokrát k tomu, že je tomuto sponzorovi poskytována stále bezúhonná a nablýskaná reklama. Právě toto je úrodná půda pro nejrůznější spekulace a v tomto okamžiku, pokud hovoříme o seriózních médiích, vzniká dilema, zda vyhovět ekonomickým danostem a potřebám svých čtenářů či posluchačů, anebo za každou cenu udržet svou hodnověrnost a serióznost.

Jedná se o každodenní konflikt médií, který se stal rozšiřující se skutečností. Etický kodex novináře mu velí, aby vždy plnil svou investigativní úlohu stejným způsobem a nezávisle na konkrétním objektu. Ale i novinář je vždy ovlivněn buďto svým subjektivním pohledem na danou věc nebo jsou zde i časté pokusy jak ho přímo či nepřímo ovlivnit. V dnešní době spotřebitelského žurnalistu zřejmě musíme konstatovat, že tyto pokusy o ovlivňování novinářů jsou stále častější a těžko se jim budeme vyhýbat (Cole: 2006).

Média také hrají velikou roli v propagaci nejrůznějších volebních programů a hesel jednotlivých politických stran. Právě díky nim se můžeme důkladněji seznámit s volebními programy, v nichž poslední dobou nejčastěji zaznívá několikrát zmiňovaný boj proti korupci. Některé politické strany sázejí pouze na tuto taktiku boje s korupcí, jelikož jak jsem již předeslal výše, jedná se o velice populární téma mezi voliči.

V předchozí části jsem uvedl, že média hrají jednu z klíčových rolí při objasňování a mapování korupčních případů, avšak svoboda tisku nebo rozhlasu je značně ovlivňována a pokoušena právě korupcí. Pro význam médií při potírání korupce by bylo naprosto fatální, kdyby tento korupční tlak, který je na ně vyvíjen, byl nakonec úspěšný (Cole: 2006).

6. Lobbying

V první části této práce jsem se zmiňoval o tom, jak vnímání zdravé politické soutěže ovlivňuje lobbying a zájmové skupiny. Lobbying jako takový má sám o sobě pověst netransparentního a neprůhledného jednání a je často spojován s podezřelými praktikami zavánějícími korupcí. I z tohoto důvodu byla například na půdě Evropské unie tato funkce přejmenována na neutrální verzi – zástupce zájmových skupin.¹⁶ Právě proto se budu v této kapitole soustředit na tuto formu ovlivňování rozhodnutí politických či úředních činitelů.

Než přejdu k tomu, co to vlastně lobbying je a jak se může stát nástrojem korupce a to nejen politické, je třeba si říct něco o jeho historii, kterou můžeme označit za velmi bohatou. Historici se nemohou jednotně shodnout na tom, zda označení aktivit za účelem ovlivňování rozhodnutí poslanců pochází z USA či ze Spojeného království. Do slovníků se tento pojem dostává počátkem 19. století (Vymětal: 2010). Například Birnbau (1992) uvádí svou domněnku, že lobbista je tzv. hledač vlivů, který čekal na rozhovor s politiky v předsálí dolní komory parlamentu. Tato koncepce sahá údajně až do roku 1215, kdy dal anglickým baronům král Jan právo na protest proti jakýmkoliv porušením jejich práv dle Magna Charta. Toto právo je stále základem pro lobbying v USA. Je tedy velice nejasné, odkud tento pojem přesně pochází, kde začal být užíván jako první, avšak jeho historie je více než bohatá. Nejbohatší historii pokusů o ovlivňování politiků a jejich rozhodnutí můžeme zcela jistě zaznamenat v USA (Vymětal: 2010).

Lobbying a lobbování můžeme chápat jako ovlivňování či přesvědčování veřejných činitelů, aby následně jednali v našem zájmu. V této soutěži záleží na schopnostech, metodách a síle užitých argumentů, které mají přesvědčit toho, kdo následně rozhoduje, aby jednal v nejlepším možném souladu s danými zájmy (Olson dle Vymětal: 2010). Lobbying může být také chápán jako reprezentace zájmů, která je prováděna pomocí prostředníků – lobbistů.

¹⁶ http://ec.europa.eu/civil_society/interest_groups/definition_cs.htm, náhled 19. 3. 2012.

Do této reprezentace je zahrnuta výměna informací, lobbying za předem stanovené zájmy, vytváření koalic a spojení, formální i neformální kontakty, které mají ve finále napomoci k prosazení daných zájmů (Vymětal: 2010).

Nahlížet na lobbying tedy můžeme několika nejrůznějšími způsoby a posuzovat jej podle aktérů do něj zapojených. Dále také podle forem vlivu, charakteru komunikace a místa, kde lobbying probíhá. Největším problémem lobbyingu, je jeho samotné vnímání širokou veřejností. To je spjaté s minulostí, kdy byl lobbying doprovázen mnoha korupčními praktikami, jako je klientelismus či okrádání státu. Snaha o jeho regulaci spočívá ve vyšší transparentnosti veřejné a především politické správy. Proto jako hlavní cíl etablování lobbyingu můžeme určit pokus o vymezení a vytvoření dělicí čáry mezi lobbyingem a korupcí (Vymětal: 2010).

Pokud se rozhodneme nahlížet na lobbying v tom ohledu, že ho vnímáme jako historickou součást politiky, můžeme říci, že neexistuje ani po desetiletích zkušeností s těmito praktikami jednoznačné vymezení. Avšak snaha o vymezení přinesla zjednodušení ve formě užšího a širšího náhledu. Tento první užší pohled, je považován za nedostatečný a lobbying chápe jako aktivitu, směřující k ovlivňování rozhodnutí zákonodárců při tvorbě legislativy. Druhým vymezením je tzv. širší, které je chápáno jako snaha ovlivňovat rozhodování veřejných činitelů v exekutivě i legislativě jak na centrální, tak na samosprávné úrovni (Vymětal: 2010). Ovšem za zmínku také stojí obecná definice, které chápe lobbying jako legitimní, legální a uznanou interakci soukromých osob se státními orgány a orgány místní správy nebo samosprávy s cílem dosáhnout toho, aby byla či nebyla přijata některá rozhodnutí dle toho, jak si žádají oni či třetí osoby. Dále také upozorňuje na to, že lobbování nezahrnuje aktivity soukromých osob, které jsou součástí administrativních nebo právních procedur, stejně jako nezahrnuje aktivity, které se odehrávají výlučně na veřejné scéně a které by jakýmkoli způsobem mohly být považovány za korupční jednání (Kalniņš dle Vymětal: 2010).

Nedílnou součástí lobbingu jsou zájmové skupiny, které fungují na takovém principu, že každý jednotlivec má své specifické zájmy a některé z nich má společné s větším či menším počtem jiných jedinců. Právě tyto společné zájmy jsou spouštěcím mechanismem zájmového sdružování. Pro význam těchto zájmových skupin má zásadní vliv konflikt s jinými skupinami, se kterými se dostává do soutěže o rozhodující vliv (Laboutková: 2010). Jejich úkolem je také zajistit co možná nejvíce informací pro výrobce, distributory či spotřebitele tak, aby byli schopni reagovat včas na chystané změny, které se například připravují v poslanecké sněmovně. Dalším důvodem je již zmiňovaná snaha o podílení se na finálním rozhodnutí, anebo při jeho utváření (Foret: 2006).

Jak jsem již předeslal v úvodu této práce, lobbing je velice neprůhledný a často netransparentní a tato jeho pověst mu jistě na věrohodnosti nepřidá. V tuto chvíli si určitě každý vzpomene zřejmě na nejznámější českou aféru z roku 2009 týkající se lobbingu. Tu rozpoutalo několik fotek zachycujících, dnes již bývalého, českého premiéra Mirka Topolánka při jeho dovolené v Toskánsku, kterou trávil po boku vlivných podnikatelů a lobbistů energetického gigantu ČEZ. Fotky z této dovolené vyvolaly velkou vlnu nevole a otázek, týkajících se nedávné státní zakázky za několik desítek miliard právě pro ČEZ.¹⁷ Další otázky k této kauze okamžitě přibýly poté, co vláda rozhodovala o prodeji pražského letiště a jedním z hlavních kandidátů na koupi, byla slovenská finanční skupina J&T. Tyto pochyby vyvstaly především z toho důvodu, že již zmiňované dovolené tehdejšího českého premiéra se účastnil i jeden z vrcholných manažerů této finanční skupiny, kterým je Dušan Palcr.¹⁸

Dalším příkladem lobbingu, který je na hraně zákona, může být přelévání státního majetku značně pod cenou do rukou soukromých firem nebo zahraničních investorů. Bezpečnostní informační služba (BIS) poukazuje na fakt, že při výběrových řízeních na veřejné zakázky jsou známi vítězové

¹⁷ http://zpravy.idnes.cz/politici-a-lobbiste-cez-se-nahodne-sesli-na-dovolene-fhr-/domaci.aspx?c=A090727_230056_domaci_anv, náhled 16. 3. 2012.

¹⁸ http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/premierova-dovolena-topolanek-se-setkal-s-j-t-i-cez_63591.html, náhled 16. 3. 2012.

již předem, anebo jsou dokonce státní zakázky zadávány bez předchozího tendru. V těchto případech dokázaly silné zájmové skupiny prosadit své cíle na všech úrovních tvorby právních norem.¹⁹

V současné době se objevují pokusy o zprůhlednění lobbingu. Chystaný zákon však naráží na problém, jak nejlépe lobbing definovat. Obecně nemůžeme říci, že veškeré lobbování je netransparentní a pochybné a tím přispívá ke korupci. S lobbingem přijdou do styku častokrát i nevládní organizace či odbory, kdy jejich pomoc žádají samotní politici. Toto lobbování může být velice užitečné a přínosné. Je tedy třeba odlišovat lobbování jako takové a pochybné snahy ovlivňovat politická rozhodnutí jinými způsoby.²⁰ Samotný lobbing je tedy nutné vnímat jako jev, který je zcela legální a legitimní, ale jak jsem již zmiňoval výše, lobbing vyvolává často otázky o přijatelnosti jeho praktik. Například Vymětal (2010) vidí v určování a vymezování hranic přijatelnosti těchto praktik velice složitý proces, jelikož k tomu, aby k takovému stavu došlo, je nutné dlouhotrvající společenské diskuze o nejrůznějších otázkách veřejného zájmu a jejich vztahu s pravidly a povahou lobbingu jako takového.

¹⁹ <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=713372>, náhled 16. 3. 2012.

²⁰ <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/karolina-peake/v-mediich/zpruhledni-lobbing--94370/>, náhled 20. 4. 2012.

7. Protikorupční opatření

V předchozích kapitolách jsem hovořil o tom, jak korupce ovlivňuje a prostupuje celou společnost. Několikrát jsem zmínil, že korupce vede k celkovému morálnímu, kulturnímu i hospodářskému úpadku země. Tyto důvody jsou tak závažné a zcela dostačující, aby bylo s korupcí a všemi jejími součástmi bojováno i skrze určitá právní opatření (Chmelík; Tomica: 2011). Základním předpokladem pro boj s korupcí a to nejen s politickou však je, aby existovala dostatečná politická vůle k potírání a tvrdému postihování korupce.

Než přejdu k samotným protikorupčním opatřením (České republiky), je třeba zmínit, co je vlastně cílem těchto opatření. Obecně se dá říci, že cílem protikorupčních opatření je snižování a potírání korupce, neboť její úplná eliminace je takřka nereálná. Chmelík; Tomica (2011) uvádí, že je nezbytné a důležité mít reálný cíl v boji s korupcí, jelikož nedostatečné výsledky, které s sebou přináší postup, jenž si stanovil nereálné cíle, celkově odrazuje společnost od větší účasti a aktivní participaci v protikorupčních aktivitách. Největší důraz musí být kladen na samotnou prevenci korupce a na systémové změny.

Existuje určitý seznam fundamentálních podmínek, které by v případě jejich splnění, měly zaručit úspěšný boj s korupcí. Otázkou však je, do jaké míry jsou všechny tyto podmínky splnitelné v reálném světě a jaká je vůle vytvořit pro tyto podmínky vhodný prostor. Do těchto podmínek lze zařadit především nezávislost médií (tuto problematiku jsem rozebíral v předchozích kapitolách ve vztahu s komunistickou érou). Další, již výše zmiňovanou podmínkou, je právně ošetřená liberalizace a privatizace, zkvalitnění a zefektivnění chodu státní správy, akceptování a především realizování mezinárodních smluv a úmluv potírajících korupci, důsledná kontrola činnosti zodpovědných osob, reforma veřejného sektoru a zkvalitnění chodu státní správy, zajištění rovnocenného a spravedlivého právního prostředí, umožnění existence nezávislých vyšetřovacích a justičních orgánů, vytváření

racionálních regulačních plánů ve státní správě a vypracování mezinárodních standardů chování veřejných činitelů. Za nejdůležitější bod těchto podmínek však považuji transparentnost financování politického prostředí (Chmelík; Tomica: 2011). Právě zde vyvstávají nejčastěji otázky, pokud hovoříme o financování volebních a jiných kampaní nejrůznějších politických stran. Tyto kauzy, které se týkají financování volebních kampaní, bývají nejčastěji zmiňovány v médiích, stejně tak jako například podivné vyplácení odměn na současné české politické scéně.

Celkově tato opatření a protikorupční strategie zahrnuje dle Chmelík; Tomica (2011) tři základní roviny. První rovinou rozumíme zprůhlednění podmínek přidělování mezinárodních dotací a jejich sledování až k cílovému uživateli, spolupráci s Evropskou unií v rámci opatření proti zpronevěře a umožnění nezávislého auditu zahraničních partnerů. Druhá rovina řeší vnitrostátní úroveň a vytváří zejména podmínky pro kontrolu finančních toků, nezávislé audity, stanovení jasných a zřetelných pravidel pro poskytování dotací a eliminaci imunitární snahy. Třetí rovinu představují opatření, která mají snižovat rizika korupce v oblasti místní správy. Jsou jimi důkladnější výběrová řízení odborníků, postupné navození seberegulační role, výcvik, kontrola a výchova zaměstnanců a nastolení transparentního mechanismu řízení.

Tyto tři základní roviny protikorupčních opatření můžeme dále rozvést do celkového komplexu opatření v oblasti státní moci, finančních opatření, legislativních opatření a informačních opatření a transparentnosti. Každá z těchto oblastí obsahuje další podmínky, které je nutno přijmout, aby byl boj s korupcí a její prevence úspěšný. Pokud tedy dále rozvedeme tyto roviny, je nezbytně nutné pro úspěšnou prevenci korupce především to, aby veškerá moc nebyla soustředěna v rukou několika málo jedinců a docházelo k řádnému volení státních orgánů. Jestliže hovoříme o oblasti státní moci, je nedílnou součástí tohoto komplexu protikorupčních podmínek, vytvoření jednoznačného systému pravomocí a zejména transparentnosti a odpovědnosti. Přijetí finančních opatření s sebou nese vytvoření kontroly finančních toků a důsledného mechanismu pro kontrolu užívání veřejných a

soukromých zdrojů, aby se zcela zamezilo nejrůznějším pochybením. Výše jsem již zmiňoval nezávislou jurisdikci, čímž by se mělo předcházet tomu, aby se korupce objevovala v samotném justičním systému a nedocházelo tak ke zkorumpování soudců, odkládání případů nebo dokonce ke ztrátám soudních spisů. Důvěra veřejnosti v justiční systém je jeden z nejdůležitějších kroků pro úspěšný boj s korupcí (Chmelík; Tomica: 2011).

V úvodu této kapitoly jsem uvedl, že se hodlám zabývat především protikorupčními opatřeními v České republice. Česká vláda v návaznosti na zvyšující se míru korupce připravila v roce 2009 tzv. „*protikorupční balíček*“, který obsahuje několik výraznějších změn zákonů a opatření, která by měly vést k větší transparentnosti rozhodovacích procesů. Tato novelizace zákona byla podle mého názoru již nevyhnutelná. Tento balíček se inspiroval principy a systémy, jež jsou běžnou součástí zákonů v ostatních zemích. Objevuje se zde například institut korunního svědka, který znamená výměnu klíčového svědectví za beztrestnost, dále pak také zpřísnění kontrol a prověrek členů výběrových komisí. Tito členové by měli procházet prověrkami Nejvyššího kontrolního úřadu České republiky.²¹

Z těchto příkladů můžeme vypožorovat, že v České republice politická vůle k boji s korupcí a nejen politickou rozhodně je. Vláda České republiky vydala hned několik dalších opatření, které by měly vést k úspěšné prevenci politické korupce. Úspěšné dodržování tohoto vládního programového prohlášení by mělo do budoucna snížit schodek veřejného rozpočtu, naopak zvýšit konkurenceschopnost České republiky ve světě a také zvýšit hospodářský růst. Předpokladem tohoto programu je také to, že by se mělo pozitivně odrazit ve společnosti. Nejedná se však o snadnou cestu, ale o tvrdou práci na legislativních a exekutivních krocích.²²

Tento „*protikorupční balíček*“ by měl především zvýšit transparentnost veřejných zakázek, která je tak důležitá v boji proti korupci. Ostatně i to je jeden z nejdůležitějších bodů tohoto vládního prohlášení. Jeho základní

²¹ <http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx>, náhled 16. 3. 2012.

²² <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012.

myšlenka spočívá především v tom, že veškeré informace o veřejných zakázkách musí být veřejně dostupné, účastnit se veřejných zakázek budou moci pouze firmy se zcela průhlednou strukturou, zvýšení kontroly při prodeji veřejného majetku, zpřísnění kontroly a spolehlivosti, kterou nebudou procházet už jen policisté, ale i další osoby působící ve veřejné správě, nezávislá kontrola policie, zavádění trestní odpovědnosti právnických osob, což by mělo vést firmy k větší odpovědnosti, omezení výdajů státu jen na nezbytně nutné náklady, zvýšení členů komise hodnotící významné veřejné zakázky a jako hlavní bod bych v tomto výčtu jednoznačně určil zvýšení a zpřísnění trestů za korupční jednání.²³

Česká republika, jako člen Evropské unie, se tímto členstvím musela zavázat k přijetí právních norem platným ve všech členských státech Evropské unie. Jestliže budeme hovořit o korupčních opatřeních z dílny Evropské unie, nesmíme také zapomenout na další organizace, které hrají významnou roli v boji proti korupci. Především Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Rada Evropy se v této problematice angažují velkou měrou. Prvotní krok pro mezinárodní boj s korupcí učinila v druhé polovině 90. let právě OECD, která vydala několik zásadních směrnic a úmluv, které se týkají zvládnutí konfliktu zájmů ve veřejné službě. Trestněprávní úmluva o korupci Rady Evropy, která vešla v platnost v České republice v roce 2002, kriminalizuje řadu korupčních jednání jak na národní, tak i mezinárodní úrovni. Tato úmluva představuje zcela zásadní změnu v postupech Policie České republiky při dokumentaci korupčního jednání. V praxi to znamená, že přijetím této úmluvy lze využít při vyšetřování takové postupy, jako jsou například telefonní odposlechy, záznamy telekomunikačního provozu či nasazení agenta provokatéra.²⁴ Na plnění těchto závazků a úmluv v rámci Evropské unie dohlíží Skupina států proti

²³ <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012.

²⁴ Agentem je zde příslušník Policejního sboru, který na základě příkazu příslušného orgánu činného v trestním řízení přispívá k odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů obzvláště závažných trestných činů korupce a trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele. (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-bude-a-mohlo-by-byt-noveho-v-oblasti-potirani-korupce-a-uplatkarstvi.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

korupci – GRECO.²⁵ Samozřejmě, že i Evropská unie aktivně participuje v oblasti boje s korupcí. A to již výše zmíněnou spoluprací s OECD a Radou Evropy, tak i vytvářením vlastních protikorupčních mechanismů a dokumentů (Mazel: 2006).

Výše jsem zmiňoval, že nejdůležitějším krokem v boji s politickou korupcí a korupcí jako takovou, by měla být především její prevence. Je tedy nutné tento fenomén potlačovat v rámci mezinárodní spolupráce a aplikovat řadu osvědčených preventivních principů, osvětou, principů podporující význam etických hodnot, principů kontroly, již několikrát zmiňované transparentnosti, sdílení a aktivní participace, a také přijetím konkrétních opatření postihující korupční jednání (Chmelík a kol.: 2003).

Vláda České republiky představila strategii pro boj s korupcí na období let 2011 – 2012. V tomto dokumentu lze najít úpravy legislativních opatření pro toto období. Priority české vlády se týkají především novely zákona o veřejných zakázkách, přijetím zákona o úřednících zajišťujících odpolitizování, profesionalizace a stabilizace veřejné správy, zavedení přísnějších pravidel pro nakládání s majetkem obcí a krajů, úprava podmínek pro nakládání s majetkem právnických osob zřizovaných státem nebo územními samosprávnými celky a společnostmi s majetkovou účastí státu, posílení kontrolních pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu ve vztahu k územním samosprávným celkům, dokončení elektronizace agend provozovaných v rámci veřejné správy, zefektivnění systému svobodného přístupu k informacím, posílení nezávislosti a odpovědnosti státního zastupitelství za výkon svěřené pravomoci, již výše zmiňované předložení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a posílení restitutivní funkce trestního řízení včetně odčerpání výnosů. Vláda si od těchto opatření slibuje snižování korupčních příležitostí, a to jak prostřednictvím vyváženého

²⁵ GRECO je orgánem ustaveným na základě Rezoluce (98)7 Výboru ministrů Rady Evropy, která schválila přijetí částečné a rozšířené dohody zakládající „Skupinu států proti korupci - GRECO“. Hlavním předmětem činnosti GRECO je monitorování implementace jednotlivých protikorupčních instrumentů Rady Evropy, zejména Trestněprávní úmluvy Rady Evropy proti korupci (Česká Republika tuto úmluvu ratifikovala 8. 9. 2000) a Občanskoprávní úmluvy Rady Evropy proti korupci (Česká Republika ji ratifikovala 24. 9. 2003). (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/staty-proti-korupci-greco.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

poměru prevence a represe, tak i díky větší transparentnosti příslušných procesů.²⁶

Obecně tedy můžeme konstatovat, že Česká republika a především její vláda disponuje politickou vůlí, která je tak nezbytná pro úspěšný boj proti korupci, její prevenci a v neposlední řadě jejímu potírání. Tato opatření je však nezbytně nutné dodržovat v plné míře a to nejen z toho důvodu, jak jsem zmiňoval v předchozí části práce, že Česká republika má bohužel tendenci se dále propadat v žebříčku CPI. Mezi vyspělými státy, kam se jistě rádi řadíme, se začínáme ocitat pomalu, ale jistě na samém chvostu.²⁷ A jelikož je tento žebříček sestavován především z průzkumu veřejného mínění, není tato pozice ani trochu lichotivá. Pohled veřejnosti může zlepšit jen aktivní participace politických stran a de facto i každého z nás.

²⁶ www.mvcr.cz/.../strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012-pdf.aspx, náhled 20. 3. 2012.

²⁷ <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 20. 3. 2012.

Závěrem

V této práci jsem se pokusil přiblížit několik pohledů na to, jak můžeme chápat politickou korupci a korupci obecně. Hlavní myšlenkou a cílem této práce bylo přiblížení problematiky nekontrolovatelného nárůstu korupce a korupčního klimatu v postkomunistických zemích, kde můžeme nalézt mnoho ideálních podmínek a ukazatelů právě pro tento růst. Rovněž jsem se soustředil na to, jakou roli hrají média v této problematice. Na samý závěr jsem uvedl několik protikorupčních opatření, které se týkají především České republiky.

V samém úvodu práce jsem zmínil hlavní problematiku spojenou s korupcí. Ta je taková, že korupci lze bez větších výhrad označit za celosvětový problém, který výraznou měrou ovlivňuje naši společnost, jelikož prostupuje do všech jejích vrstev. Toto tvrzení je zcela logické, pokud uvážíme, že korupce neovlivňuje pouze politickou sféru naší společnosti, ale také tu ekonomickou, kulturní a v poslední době bohužel i tu sportovní. V této části jsem taktéž poukázal na fakt, že odhalování a následné trestání korupčního jednání, je velice problematičné. To především z toho hlediska, že je velice složité odhalit obě strany, které se takového jednání účastní.

K samotnému korupčnímu jednání nás vede několik druhů motivací či okolností. Pokud tedy hovoříme o tom, co nás vede k tomu, abychom se účastnili korupčního jednání na jakékoliv úrovni, je třeba zmínit, že ne vždy se tohoto jednání účastníme zcela dobrovolně. Jestliže v tuto chvíli pomineme hmotné či nehmotné výhody, které nám z tohoto jednání vyplynou, dostaneme se do sféry spojené s korupcí, kterou je například vydírání. Avšak tato práce pojednává především o dobrovolném a určitým způsobem motivovaném účastnění korupčního jednání na nejrůznějších úrovních a v nejrůznějších sférách společenského života.

Dále jsem v první části práce zmiňoval, že tento fenomén můžeme bez okolků považovat za historický jev. Nejedná se tedy o jev zcela nový, který by vyvstal na povrch v posledních několika letech či desetiletích. Je sice pravdou, že v současné době je tomuto problému věnována značná pozornost, ale skutečnost je taková, že se nejedná o zcela novou problematiku. Lze však říci, že v období posledních dvou až tří dekád, byly pro rozvoj korupčního klimatu a bujení korupce nejvhodnější podmínky. V této souvislosti poukazuji především na nadměrné množství regulací, industrializaci, technologický pokrok, urbanizaci a celkový populační růst.

Poukazuji zde také na fakt, že s korupcí nebo s některou z jejích podob se setkal snad již každý z nás. Pro toto tvrzení je hned několik argumentů, kterými ho lze podpořit, jelikož korupce disponuje několika formami, jako je například protekcionismus, nepotismus či klientelismus. Proto se v této práci věnuji i těmto formám, ve kterých se korupce může vyskytovat a dozajista také vyskytuje. Je třeba zmínit, že i mezi samotnými autory nepanuje jednoznačné shoda o tom, která z definic je ta nejsprávnější, nejflexibilnější a nejméně výstižná. Z tohoto důvodu jsem se během této práce snažil přiblížit co možná největší počet relevantních názorů a postojů ke korupci, které jednotliví autoři nabízejí.

V druhé části této práce jsem se snažil přiblížit důvody, které vedly k nárůstu korupce a korupčního klimatu v postkomunistických republikách. K této části jsem využil konceptu polského profesora Rasmy Karklinse, který se této problematice intenzivně věnuje. Z logického hlediska můžeme říci, že uváděné argumenty pro bujení korupce právě v tomto regionu, jsou dozajista více než přesvědčivé. Samozřejmě, že i další studie, které se zabývají touto tematikou, jsou velice přínosné, ale zcela zásadní je z mého pohledu pro tuto práci právě již zmiňovaný koncept profesora Rasmy Karklinse.

Korupce se samozřejmě nevyskytuje pouze ve státech bývalého Sovětského svazu. Můžeme ji nalézt ve všech politických systémech a z geografického hlediska i koutech světa. Ale pakliže se soustředíme na region postkomunistických republik, musím zde uvést, že právě v tomto

regionu byla příznivá konstelace pro bujení a nekontrolovatelné šíření korupce. Jedním z důvodů, které jsem uváděl v kapitole, která se týká této problematiky, bylo dědictví po Sovětském svazu a komunistickém režimu jako takovém. Mluvíme především o fungování určitých struktur, které mají za následek toto dozajista nechtěné dědictví. Upřednostňování politických prominentů mělo za následek vytvoření netransparentní sítě mezi politickými úředníky a místními oligarchy, kteří po pádu Sovětského svazu přišli rychle k bohatství, právě díky těmto kontaktům a vlivu. Dalším takový důvodem byla nutná privatizace v postkomunistické éře jednotlivých států, ke které muselo logicky dojít, aby mohla být nastartována ekonomika těchto států bývalého východního bloku. Samozřejmě, že některé formy korupce, které se vyskytovaly za dob komunismu, logicky přetrvaly až do dnešní doby a jiné nikoliv. Obecně ale může říci, že se jedná o několikrát zmiňované dědictví Sovětského svazu.

Hlavním problémem v určování nárůstu korupce v tomto regionu je však to, že chybí určitá relevantnost výsledků korupčního jednání či odhalení korupce v komunistické éře, jelikož na povrch vypluly pouze případy, které samo vedení strany propustilo na veřejnost. Lze tedy jen spekulovat o tom, jaká byla skutečná míra korupce v dobách komunismu, z důvodu porovnání s érou postkomunistickou. I v dnešní době je toto vnímání korupce založené především na výsledných názorech jednotlivých respondentů, a tak nelze přímo specifikovat a přesněji určit, do jaké míry jsou jednotlivé státy korupcí zasaženy.

Pro úplnou představu o korupci bylo také nutné zmínit několik druhů a modelů korupce, se kterými se můžeme setkat. Především korupce vyšších úředníků hýbe současným mediálním světem a je podrobně sledována nejrůznějšími deníky a televizními nebo rozhlasovými stanicemi. Zde můžeme vidět spojitost s dobou komunistických režimů, kdy byla média značně cenzurována. V dnešní době ovšem hrají jednu z hlavních rolí při odhalování korupčních případů a zejména díky nim, můžeme tuto problematiku pozorně sledovat. Záleží však na úhlu pohledu každého z nás a především na tom, jak relevantní zdroje nám jednotlivé korupční aféry

přinášejí a zprostředkovávají. Je třeba také vzít v potaz, pokud mluvíme o roli médií v odhalování korupčního jednání, do jaké míry jsou jednotlivá média nezávislá a neovlivnitelná.

V současné době je velice často zmiňován pojem „prevence“ korupce. Právě prevence by měla být hlavním nástrojem pro boj s růstem korupce a bujení korupčního klimatu ve všech státech světa, nejen těch postkomunistických. Dalším zásadním krokem musí být dostatečná politická vůle pro tento nesnadný boj, avšak právě ta, podle několika průzkumů ve státech bývalého východního bloku, mnohdy chybí. Tento přístup je zcela zásadní, pokud politické elity hodlají korupci předcházet a účinně s ní bojovat. Boj s korupcí bývá totiž velmi vděčným a dá se říci libozvučným lákadlem jednotlivých politických stran pro to, aby na svou stranu přilákaly co možná největší počet voličů. Otázkou však je, do jaké míry tyto volební programy jednotlivé politické strany hodlají naplňovat. Přijímání nejrůznějších protikorupčních opatření je rozhodně ukázkou politické vůle v boji proti korupci, avšak je zcela zásadní a důležité, aby tato opatření byla uvedena v praxi.

Resumé

In this thesis I have dealt with political corruption and species of corruption. Although it is worldwide phenomenon that occurs in all political systems, I concentrated mainly on what are the main reasons for the increase of corruption in post – communist states.

The first part of my thesis deals with the typology of corruption. Next, on this part I focused on political corruption in post – communist region and causes of corruption in these states. I introduced several models and types of corruption, which I add some specific examples that appeared in the media.

In second part of thesis I focused primarily on the role of media, which play main role in this issue. At the end of this thesis I presented some anti – corruption measure, which should lead to a successful fight against political corruption.

Seznam použité literatury a pramenů

Aktuálně.cz: *BIS: Stát tuneluje vlastní firmy, ovládli je lobbisté* (online na: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=713372>, náhled 16. 3. 2012).

Birnbaum, Jeffrey H. (1992): *The Lobbyists: How Influence Peddlers Get Their Way in Washington*. New York, Times Books.

Cole, Mark D. (2006): *Média v kleštích korupce – jsou média „prodejná“ ekonomickou reklamou a exkluzivními sliby politiků?* In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 235 – 240.

Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.): *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2006.

Evropská komise: *Komise a zástupci zájmových skupin* (online na: http://ec.europa.eu/civil_society/interest_groups/definition_cs.htm, náhled 19. 3. 2012).

Evropská komise: *Reforma soudnictví a boj proti korupci pokračuje v Bulharsku a Rumunsku odlišným tempem* (online na: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/10982_cs.htm, náhled 15. 3. 2012).

Evropský parlament: *Korupce v Bulharsku blokuje čerpání fondů EU* (online na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IMPRESS+20081006STO38721+0+DOC+XML+V0//CS>, náhled 15. 3. 2012).

Foret, Miroslav (2006): *Marketingová komunikace*. Vydavatelství a nakladatelství Computer Press a.s., Brno.

Frič, P., a kol. (1999): *Korupce na český způsob*. Praha, G Plus G.

Holmes, Leslie (2003): *Political Corruption in Central and Eastern Europe*. In: Bull, Martin J.; Newwel, James L. (eds.). *Corruption in Contemporary Politics*. New York, Palgrave Macmillan, s. 193 – 2006.

Chmelík, Jan a kol. (2003): *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha, Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka.

Chmelík, Jan; Tomica, Zdeněk (2011): *Korupce a úplatkářství*. Praha, Linde Praha, a.s.

Idnes.cz: *Ahoj Milánku, ahoj Ivánku, vyžlutíme je* (online na: http://fotbal.idnes.cz/ahoj-milanku-ahoj-ivanku-vyzlutime-je-d8s-/fotbal.aspx?c=A041001_073212_fotbal_rav, náhled 15. 3. 2012).

Idnes.cz: *Horník uplácel podle policie osmnáctkrát* (online na: http://fotbal.idnes.cz/hornik-uplancel-podle-policie-osmnackrat-fdg-/fotbal.aspx?c=A041208_003954_fotbal_no, náhled 15. 3. 2012).

Idnes.cz: *Inspekce prověřuje písecké dopravní policisty, poslal ji tam jejich bývalý šéf* (online na: http://budejovice.idnes.cz/inspekce-proveruje-pisecke-dopravni-policisty-poslal-ji-tam-jejich-byvaly-sef-1yl-/budejovice-zpravy.aspx?c=A110106_214139_budejovice-zpravy_pp, náhled 15. 3. 2012).

Idnes.cz: *Ivan Horník se může vrátit k fotbalu, soud mu zrušil zbytek trestu* (online na: http://fotbal.idnes.cz/ivan-hornik-se-muze-vratit-k-fotbalu-soud-mu-zrusil-zbytek-trestu-1c5-/fotbal.aspx?c=A120119_163516_fotbal_rou, náhled 15. 3. 2012).

Idnes.cz: *Korupce má knír a nosí sluneční brýle* (online na: http://fotbal.idnes.cz/korupce-ma-knir-a-nosi-slunecni-bryle-ds7-/fotbal.aspx?c=A060316_102456_fotbal_ber, náhled 15. 3. 20012).

Idnes.cz: *Korupci zažil každý, přiznává prezident fotbalové Příbrami Starka* (online na: http://fotbal.idnes.cz/korupci-zazil-kazdy-priznava-prezident-fotbalove-pribrami-starka-10v-/fotbal.aspx?c=A101228_105448_fotbal_ald, náhled 15. 3. 2012).

Idnes.cz: *Šéf dopravní policie v Písku skončil, podezření z braní úplatků popírá* (online na: http://zpravy.idnes.cz/sef-dopravni-police-v-pisku-skoncil-podezreni-z-brani-uplatku-popira-1er-/krimi.aspx?c=A100726_103340_krimi_ttt, náhled 15. 3. 2012).

Informační centrum vlády: *Protikorupční opatření* (online na: <http://icv.vlada.cz/cz/protikorupcni-opatreni/>, náhled 16. 3. 2012).

Karklins, Rasma (2002): *Typology of Post – Communist Corruption. Problems of Post – Communism*, July/August 2002, str. 22 – 32.

Lidovky.cz: *Skandál v Bulharsku. Tajné odposlechy ohrožují i premiéra* (online na: http://www.lidovky.cz/skandal-v-bulharsku-tajne-odposlechy-ohrozuj-i-premiera-pzh-/ln_zahranici.asp?c=A110118_155508_ln_zahranici_jv, náhled 15. 3. 2012).

Lombard, Paul (2001): *Neřest a ctnost: portréty z dějin korupce*. Praha, Themis.

Mareš, Miroslav (2006): *Vliv korupce na evropské systémy politických stran*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 45 – 51.

Mazel, Michal (2006): *Aplikace evropských protikorupčních norem v ČR*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 165 – 169.

Ministerstvo vnitra České republiky: *Co je, bude a mohlo by být nového v oblasti potírání korupce a úplatkářství* (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-bude-a-mohlo-by-byt-noveho-v-oblasti-potirani-korupce-a-uplatkarstvi.aspx>, náhled 17. 3. 2012).

Ministerstvo vnitra České republiky: *Protikorupční opatření vlády České republiky* (online na: <http://www.mvcr.cz/clanek/protikorupcni-opatreni-vlady-ceske-republiky.aspx>, náhled 15. 3. 2012).

Ministerstvo vnitra České republiky: *Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012* (online na: www.mvcr.cz/.../strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012-pdf.aspx, náhled 20. 3. 2012).

Morlok, Martin (2006): *Politické strany a korupce*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 128.

Müller, Karel B.; Laboutková, Šárka; Vymětal, Petr (2010): *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha, Grada.

Novotný, Čeněk (1999): *Boj proti korupci*. Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Petrovský, Karel (2007): *Korupce po česku, aneb korupce očima průměrného Čecha*. Praha, Eurolex Bohemia.

Transparency International: *Na celosvětovém žebříčku CPI – Index vnímání korupce 2011 se Česká republika dělí o 57.–59. místo s Namibií a Saúdskou Arábií* (online na: <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 10. 2. 2012).

Týden.cz: *Bulharský premiér: Země je v krizi, úředníci vrátí odměny* (online na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/bulharsky-premier-zeme-je-v-krizi-urednici-vrati-odmeny_227488.html, náhled 15. 3. 2012).

Týden.cz: *Premiérová dovolená: Topolánek se setkal s J&T i ČEZ* (online na: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/premierova-dovolena-topolane-se-setkal-s-j-t-i-cez_63591.html, náhled 16. 3. 2012).

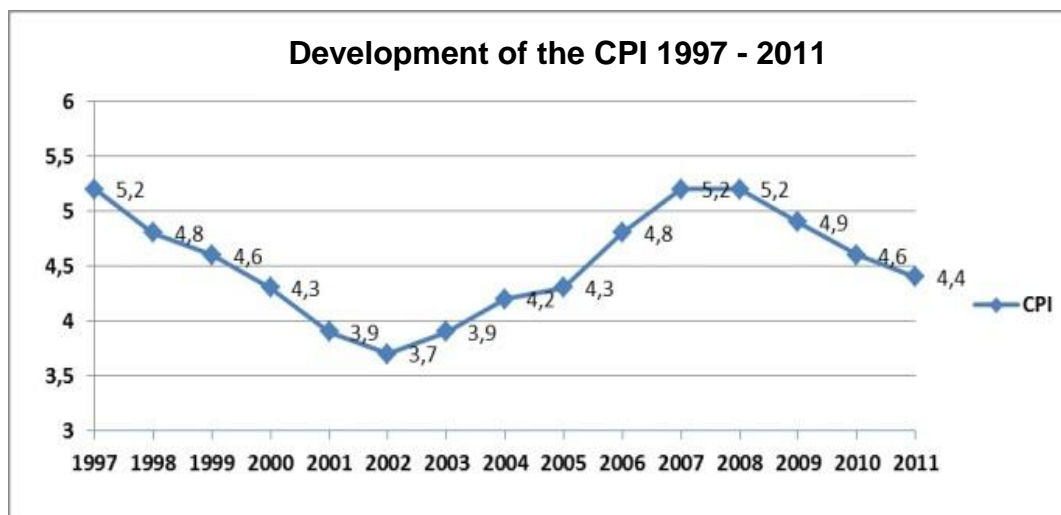
Vláda České republiky: *Zprůhlední lobbying?* (online na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/karolina-peake/v-mediich/zpruhledni-lobbying--94370/>, náhled 20. 4. 2012).

Vymětal, Petr (2006): *Typologie korupce*. In: Dančák, Břetislav; Hloušek, Vít; Šimíček, Vojtěch (eds.). *Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 13 – 17.

World Bank (2000). *Anticorruption in Transition: A Contribution to Policy Debate*. Washington, World Bank.

Příloha

The perception of corruption in the Czech republic since 1997 – 2011²⁸

²⁸ Zdroj: Transparency International, České republika (TIC), online <http://www.transparency.cz/celosvetovem-zebricku-cpi-index-vnimani-korupce-2011-ceska-r/>, náhled 19. 4. 2012.